

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

P 1 4 1 A 1 0 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Ponedeljek, 2. junij 2014 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 21 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite skladno s slovničnimi in pravopisnimi pravili, čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

P 1 4 1 A 1 0 1 1 1 0 3

Priloga k izpitni poli 1

Stare fotografije Gorenjske

Fotografije in razglednice krajev so zanimivo, predvsem pa dragoceno arhivsko in razstavno gradivo. V skoraj vseh muzejih imajo zbirko starih fotografij in razglednic.

Tudi Gorenjski muzej v Kranju ima dokaj bogato zbirko vsebinsko raznolikih starih fotografij s celotnega gorenjskega območja in kar precej jih je mogoče videti v Mestni hiši na razstavi *Fotografski atelje priporoča*. Ob razstavi je izšel tudi katalog. Več kot tisoč sto fotografij od sredine šestdesetih let 19. stoletja do sredine 20. stoletja in šest družinskih albumov z več kot tisoč fotografijami pomaga sestavljati zgodbo o gorenjskem človeku in njegovi krajini. Kustosi so za razstavo zbirali gradivo, s katerim so želeli dokumentirati gospodarski napredek in razvoj okolice.

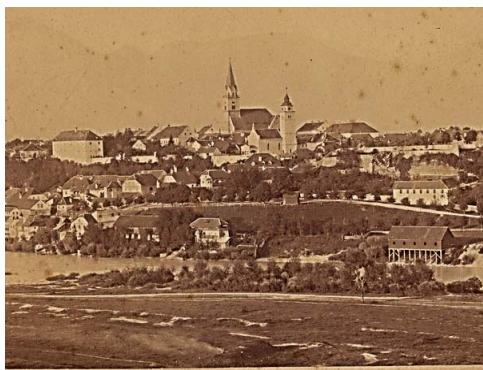

Foto: arhiv Gorenjskega muzeja

Kranj 1869

Najstarejša znana upodobitev Kranja na fotografiji je iz leta 1869 in je delo Kranjčana Kristijana Pajerja (1835–1895), ki je imel zanimivo življenjsko zgodbo. Bil je drzen svetovni popotnik in nadarjen fotograf, ki je v času, ko se je fotografija po svetu šele dobro rojevala, ustvaril slikovni opus, izjemen po obsegu, motiviki, kakovosti in kompoziciji. Po končani ljudski šoli v Kranju je že kot petnajstletnik nastopil službo učitelja, toda njegov nemirni duh ga je gnal po svetu. Leta 1860 je odplul v Kartum (Sudan) in tam je bil sprejet na mesto pomočnika slovenskega misijona v Afriki. Prepotoval je Sveto deželo, pripravil izbor fotografij in jih v prestižnem albumu poslal cesarju Francu Jožefu. Ta mu je v znak hvaležnosti podaril zlat prstan z diamanti. Za nadaljnjo pot v Aleksandrijo mu oblasti niso izdale potnega lista, ker bi moral

služiti vojsko, a je tja vseeno prišel, in sicer v lesenem zaboju.

Avtorica razstave in svetovalka v Gorenjskem muzeju Marjana Žibert pravi, da se na Oddelku za starejšo zgodovino že dobri dve desetletji posvečajo zbiranju in ohranjanju fotografske dediščine. Zbirko so tudi digitalizirali, s katalogom in z razstavo pa jo posebej predstavljajo javnosti. Fotografije v muzejski zbirki je mogoče razdeliti v skupine: družine, portreti, kraji, društva in dogodki. Družinskih fotografij je okrog dvesto (desetina vseh fotografij), precej več je portretov posameznikov, fotografij različnih dogodkov in gorenjskih krajev. To po besedah Marjane Žibert kaže, da se družine niso pogosto fotografirale. Fotografije v najstarejših albumih pričajo, da so se družine pred prvo svetovno vojno fotografirale predvsem ob posebnih priložnostih: ko so bili otroci še majhni, ko je eden od otrok odšel študirat ali služiti vojaščino, ob porokah ...

Foto: arhiv Gorenjskega muzeja

Fotografija deklice iz časa pred prvo svetovno vojno

Na kranjski razstavi je mogoče videti fotografske posnetke, ki so nastali do sredine 20. stoletja. Originalnih fotografij ali preslikav družinskih fotografij iz časa po drugi svetovni vojni je zelo malo. Žibertova je prepričana, da bodo prej ali slej začeli zbirati tudi družinske fotografije iz povojnih let.

Milan Vogel

(Prirejeno po: Delo, 3. 11. 2012.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Dopolnite povedi s podatki o okoliščinah sporočanja.

Sporočevalec _____ je napisal besedilo z naslovom
(Kdo?)
_____, ki je bilo
(Katerim?)
objavljeno v _____, in sicer _____.
(Kje?) (Kdaj?)
Besedilo je opremljeno s fotografijama iz arhiva _____.
(Katerega?)

(3 točke)

2. Poimenujte temo izhodiščnega besedila, tako da obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Tema besedila je

- A življenjska zgodba avtorja najstarejše znane upodobitve Kranja.
B zbirka družinskih albumov z Gorenjske od sredine 60. let 19. stoletja.
C razstava starih fotografij v kranjski Mestni hiši z naslovom Fotografski atelje priporoča.
Č življenje in delo avtorice razstave in kataloga Marjane Žibert.
D zgodovinski pregled dela poklicnih in ljubiteljskih fotografov na Gorenjskem.

(1 točka)

3. Izhodiščno besedilo dopolnjujejo nebesedni spremljevalci pisanja. Poimenujte dva različna in določite njuno vlogo. Izpolnite preglednico.

Nebesedni spremljevalec pisanja	Vloga v izhodiščnem besedilu

(3 točke)

4. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

- Tematika fotografij na razstavi je povezana z življenjem na Gorenjskem. DA NE
Najstarejša znana fotografija Kranja je bila posneta leta 1869. DA NE
Kristijan Pajer, fotograf in popotnik, je v Aleksandrijo pripotoval zakonito. DA NE
Razstavo Fotografski atelje priporoča je pripravila Marjana Žibert. DA NE
Na razstavi so predvsem družinske fotografije iz časa po 2. sv. vojni. DA NE

(2 točki)

5. V prvi povedi besedila avtor pravi, da so fotografije in razglednice krajev zanimivo, predvsem pa dragoceno arhivsko in razstavno gradivo. V nadaljevanju besedila poiščite en razlog, ki potrjuje njegovo trditev, in ga napišite v povedi/povedih.

(2 točki)

6. Preberite 2. odstavek izhodiščnega besedila (Najstarejša znana upodobitev ...) in rešite nalogi.

- 6.1. V povedi/povedih napišite povzetek 2. odstavka.

(3)

- 6.2. Za 2. odstavek napišite mednaslov, ki bi ga lahko dodali besedilu.

(1)
(4 točke)

7. Kakšno mnenje je sporočevalec izrazil o Kristijanu Pajerju v 2. odstavku? Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnici in svoj odgovor utemeljite tako, da napišete tri besedne zveze iz besedila, ki potrjujejo vašo odločitev.

- 7.1. Sporočevalčevo mnenje o Kristijanu Pajerju je pozitivno/negativno.

(1)

- 7.2. Besedne zveze:

(1)
(2 točki)

8. Marjana Žibert v 3. odstavku (Avtorica razstave ...) pravi, da se družine niso pogosto fotografirale. Na podlagi česa je postavila to trditev? Odgovor zapišite v povedi.

(2 točki)

9. Določite vrsto besedila, tako da v vsaki vrstici podčrtate ustrezno možnost.

Izhodiščno besedilo je:

publicistično/strokovno,
enogovorno/dvogovorno,
zasebno/javno,
prikazovalno/propagandno.

(2 točki)

10. S katerim prevladujočim namenom je sporočevalec napisal besedilo? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Sporočevalec je napisal besedilo predvsem, da bi

- A naslovnika prepričal, da naj si ogleda razstavo Fotografski atelje priporoča.
B naslovniku prikazal zgodovinski razvoj fotografije na Gorenjskem.
C naslovniku predstavil življenjsko zgodbo Kristijana Pajerja.
Č naslovniku predstavil razstavo Fotografski atelje priporoča.
D za naslovnika ocenil razstavo Fotografski atelje priporoča.

(1 točka)

11. Na črtice pred spodnjimi besedami napišite številko ustrezne pomenske razlage, zapisane v desnem stolpcu. Ena razlaga je odveč.

_____ opus	1	muzejski uslužbenec z visoko izobrazbo, ki zbira, vzdržuje in preučuje muzejske predmete
_____ kustos	2	zadnje pomembno delo kakšnega ustvarjalca
_____ kompozicija	3	ugled, veljava koga v primerjavi z drugimi, zlasti glede na bogastvo, moč, uspešnost
_____ prestiž	4	razporeditev in medsebojni odnos med glavnimi elementi, sestavinami umetniškega dela
	5	vsa dela kakega avtorja

(2 točki)

12. V 3. odstavku izhodiščnega besedila (Avtorica razstave ...) poiščite tri besede, ki spadajo v isto besedno družino kot beseda fotograf. Zapišite jih v preglednico in poimenujte besedno vrsto, kot kaže primer.

Beseda iz besedne družine	fotograf			
Besedna vrsta	samostalniška beseda			

(3 točke)

13. V 3. odstavku izhodiščnega besedila (Avtorica razstave ...) je pisec uporabil besedo *pričati*. Preberite njen slovarski sestavek in rešite naloge.

pričati -am nedov. (i î) **1.** *pripovedovati na sodišču, kar se ve o kom, čem*: nihče ni hotel pričati, čeprav so videli nesrečo; moral bo pričati; ožjim sorodnikom ni treba pričati; pričati proti komu; pričati za koga, zoper koga / pričati za prijateljevo nedolžnost ♦ jur. krivo pričati **2.** nav. 3. os. *biti izraz, znamenje česa*: urejena kmetija priča o dobrem gošpodarjenju; pohištvo v sobi je pričalo o preprostem okusu / bledica na njenem obrazu priča, da ni zdrava; pisani gozdovi pričajo, da je prišla jesen // star. *izpovedovati, izražati*: pričati ljubezen do dekleta; v pesmih priča njegovo čast in slavo • knjž. pričati resnico z življenjem, ravnanjem jo potrjevati **3.** zastar. *govoriti, pripovedovati*: o tem so mi pričali prijatelji; kakor se priča, so bili ti kraji že zgodaj naseljeni / o tem dogodku pričajo zgodovinske knjige

- 13.1. V katerem slovarskem pomenu je beseda uporabljena v izhodiščnem besedilu? Številko pomena zapišite na črto.

(1)

- 13.2. Na podlagi slovarskega sestavka obkrožite DA, če je trditev pravilna, ali NE, če je napačna.

Beseda *pričati*

je večpomenka.	DA	NE
se uporablja tudi kot strokovni izraz.	DA	NE
ima naglas na zadnjem zlogu.	DA	NE
spada med nepregibne besedne vrste.	DA	NE
je lahko slogovno zaznamovana.	DA	NE

(3)

(4 točke)

14. V spodnjih besednih zvezah pretvorite desne prilastke v leve in besedne zveze na novo zapišite.

Besedna zveza z levim prilastkom

zbirka fotografij

fotografije družine

muzej v Kranju

prstan z diamanti

(2 točki)

15. Dopolnite povedi, tako da napišete besedne zveze iz oklepajev v pravilni skloni obliki.

Na sprejemu ob odprtju razstave v Mestni hiši smo se pogovarjali z _____
_____ (novinar Milan Vogel) in _____
_____ (muzejska svetovalka Marjana Žibert). Ta je pripovedovala
o _____
(svetovni popotnik Kristijan Pajer) in o _____
(cesar Franc Jožef).

(3 točke)

16. Ali je spodnja poved tvorna ali trpna? Podčrtajte pravilni odgovor in napišite sopomensko poved v drugem načinu.

Ob razstavi so izdali katalog.

16.1. Poved je trpna/tvorna.

(1)

16.2. Sopomenska poved:

(2)
(3 točke)

17. Poimenujte označeni stavčni člen. Razširite ga v odvisni stavek in podredno zloženo poved zapišite na črto.

Po končani ljudski šoli v Kranju je že kot petnajstletnik nastopil službo učitelja.

17.1. Stavčni člen: _____

(1)

17.2. Podredno zložena poved:

(2)
(3 točke)

18. Preberite poved in utemeljite rabo velike oz. male začetnice v podčrtanih besedah, tako da pri vsaki trditvi obkrožite ustrezno črko.

Tudi Gorenjski muzej ima dokaj bogato zbirko vsebinsko raznolikih starih fotografij s celotnega gorenjskega območja.

Raba velike začetnice v besedni zvezi *Gorenjski muzej* je pravilna, ker gre za

- A stvarno lastno ime.
- B zemljepisno lastno ime.
- C osebno lastno ime.

Raba male začetnice v besedni zvezi *gorenjskega območja* je pravilna, ker gre za

- A lastnostni pridevnik.
- B poimenovanje po jezikovni pripadnosti.
- C vrstni pridevnik, tvorjen iz lastnega imena.

(2 točki)

19. Na kateri besedi/besedni zvezi v 2. odstavku (Najstarejša znana upodobitev ...) se navezujeta podčrtani besedi v spodnji povedi?

Ta mu je v znak hvaležnosti podaril zlat prstan z diamanti.

Naveznik	Beseda/besedna zveza, na katero se navezuje
ta	
mu	

(2 točki)

20. Pri obeh primerih obkrožite črko pred pravilnim zapisom.

petnajstletnik:

- A 15 – letnik
- B 15-letnik
- C 15 letnik
- Č 15. letnik

od sredine šestdesetih let:

- A od sredine 60 let
- B od sredine 60-tih let
- C od sredine 60. let
- Č od sredine 60let

(2 točki)

21. Zamislite si, da ste Aljaž/Anja Klemenčič, dijak/dijakinja Srednje šole za elektrotehniko in računalništvo v Kranju. S sošolci ste se udeležili odprtja razstave Fotografski atelje priporočja. Za šolsko glasilo napišite **poročilo** o tem. Pomagajte si z izhodiščnim besedilom in s priloženim vabilom. Vaše besedilo naj obsega od 100 do 150 besed.

(Vir: www.kamra.si/Default.aspx?module=4&id=333. Pridobljeno: 5. 10. 2012.)

(12 točk)

Prazna stran